

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2016-2021

**Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov
og Palsgård Skov**

Natura 2000-område nr. 53

Habitatområde H49

Fuglebeskyttelsesområde F34

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2016-2021
Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og
Palsgård Skov
Natura 2000-område nr. 53
Habitatområde H49
Fuglebeskyttelsesområde F34

Emneord:

Habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet,
Miljømålsloven, Natura 2000-plan.

Udgiver: Miljø- og Fødevareministeriet,
Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

www.naturstyrelsen.dk

Copyright: Naturstyrelsen, Miljø- og
Fødevareministeriet

Sprog: Dansk

År: 2016

ISBN nr.: 978-87-7091-748-3

Dato: April 2016

Forsidefoto:

Tør hede på Vrads Sande. I baggrunden ses Vrads
Sande Sø og Skærbæk Plantage.

Fotograf: Lasse Werling

Resume:

Natura 2000-plan for Sepstrup Sande, Vrads
Sande, Velling Skov og Palsgård Skov (nr. 53).
Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden
for områdets udpegede arter og naturtyper og
bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus.
Områdets udpegede naturtyper og arter
beskrives. Der er foretaget tilstandsvurdering af
levesteder og naturtyper, og der fastlægges
målsætninger og indsatser for naturtyperne og
arterne.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne.....	6
1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus	7
2. Områdebeskrivelse.....	8
2.1 Områdets udpegningsgrundlag.....	9
2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur	10
2.2.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand.....	10
2.2.2 Sønaturtypers tilstand	11
2.2.3 Arts levesteders tilstand.....	12
3. Målsætninger	13
3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området	13
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter	14
3.3 Modstridende naturinteresser.....	15
4. Indsatsprogram.....	17

Miljø- og Fødevareminister
Esben Lunde Larsen

En målrettet indsats for dansk natur

De 252 Natura 2000-områder indeholder nogle af Danmarks største og mest værdifulde naturområder. De ligger fordelt i hele landet fra nord til syd og øst til vest og repræsenterer en stor del af den danske biodiversitet. Hvert område har en plan, og nu offentliggøres Natura 2000-planerne for 2016-21.

Natura 2000-planlægningen blev iværksat af VK-regeringen i 2004 med nationale mål for gennemførelse af EU's naturdirektiver og tilskud til de lodsejere, der vil være med.

I planperioden 2016-21 vil der i halvdelen af Natura 2000-områderne være nye og mere grundlæggende indsatser for at sikre noget af Danmarks bedste natur. I de øvrige områder skal den indsats, der allerede er planlagt færdiggøres og vedligeholdes. Der er med de nye planer i særdeleshed fokus på de frivillige plejegræsordninger og en forbedring af tilskudssatserne hertil.

Fokus for indsatsen i perioden 2016-21 er:

- At færdiggøre og konsolidere indsatsen fra den første generation planer.
- At fortsætte arbejdet med at sikre naturpleje på de arealer, hvor det er nødvendigt for at sikre og forbedre naturtilstanden.
- At der i et mindre antal områder startes en indsats for at forbedre naturen gennem sammenkædning af eksisterende og særlig sårbar natur.
- At sikre en indsats mod invasive arter og målrettet forbedre levesteder for bl.a. truede ynglefugle.

Frivillighed er hjørnesteinen i gennemførelse af planerne for at fastholde den positive lodsejertilgang til sikring af naturen. Lodsejere og kommuner har allerede vist, at de gerne vil være med og har i stort omfang gennemført en målrettet naturindsats.

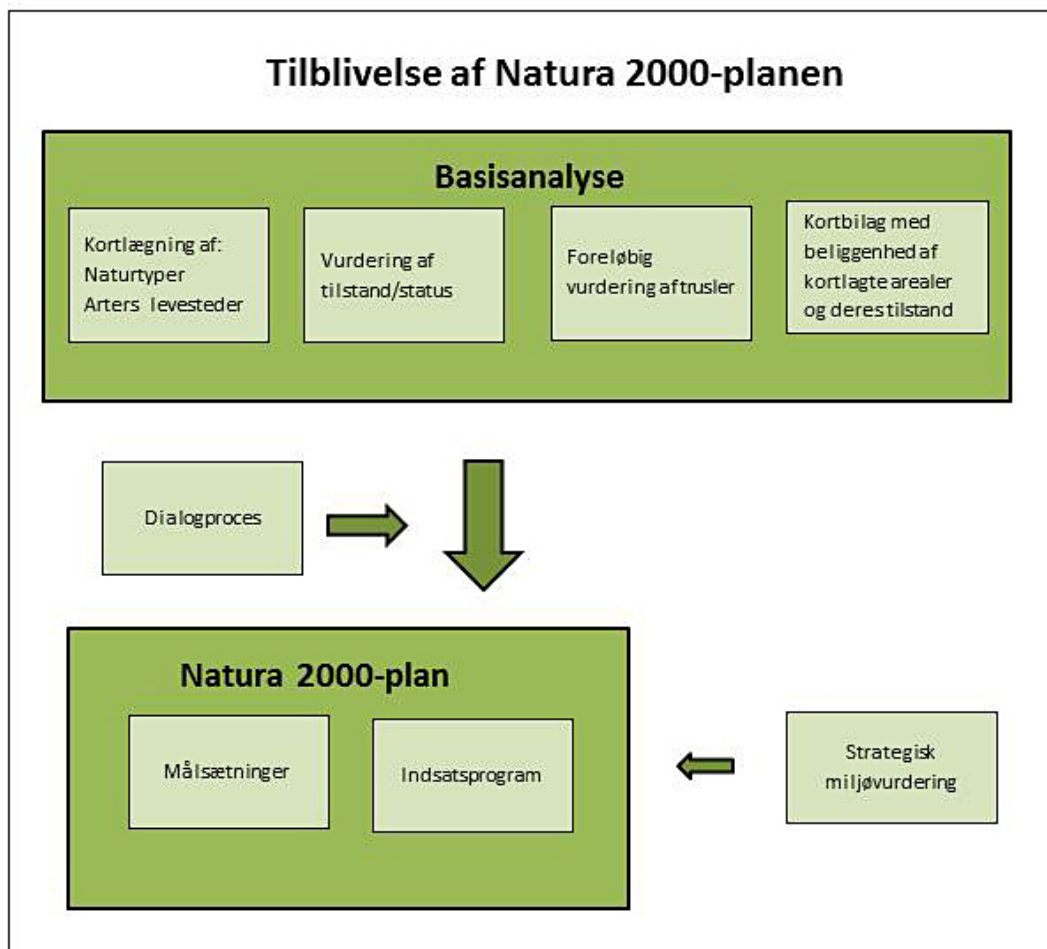
Jeg takker for de mange synspunkter og forslag, som lodsejere, kommuner og foreninger har bidraget med undervejs i den lange planproces. Der er også rejst spørgsmål, som ikke direkte vedrører planlægningen; men som er centrale for den danske gennemførelse af EU-forpligtigelser. Det gælder f.eks. spørgsmål om regulering af husdyrbrug, afgrænsning af Natura 2000-områder og om bestemmelsen af de enkelte naturtyper. Spørgsmål som Miljø- og Fødevareministeriet belyser og håndterer i anden sammenhæng.

Jeg ser frem til, at alle parter fortsat gør en indsats for at sikre vores natur og bidrager til den fortsatte diskussion af mål og midler i naturforvaltningen.

1. Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet- og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter, som på europæisk plan er sjældne, truede eller karakteristiske. Det sker ved at imødegå væsentlige negative påvirkninger og ved at opnå og sikre en god eller gunstig naturtilstand bl.a. gennem hensigtsmæssig forvaltning af de udpegede Natura 2000-områder. Med en målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens biologiske mangfoldighed.

Med henblik på at fastsætte de langsigtede mål og prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen efter bestemmelserne i miljømålsloven og skovloven en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de 252 udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen revideres hvert 6. år, dog gælder planlægningen for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer (skovloven) for 12 år. De langsigtede mål gælder for flere planperioder, mens retningslinjerne for indsats revideres i hver planperiode.

Processen i tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Den foreliggende plan afløser i 2016 den gældende Natura 2000-plan 2010-15 efter miljømålsloven, idet indsatsprogrammet for planperioden 2010-15 forudsættes gennemført indenfor den gældende planperiode (jvf., denne plans indsatsprogram, afsnit 4), mens de dele af planerne, som er udarbejdet efter skovloven gælder fra 2010-21. Denne plan er således 2. generation af Natura 2000-plan for arealer, der ikke er omfattet af skovloven.

På grundlag af erfaringerne med de første Natura 2000-planer reviderede folkettinget i 2013 miljømålsloven med henblik på at sikre en bedre dialog og inddragelse i Natura 2000-planlægningen og i gennemførelsen af planerne. Desuden er der indgået aftale mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om, at 2. plangeneration i højere grad skal tage afsæt i mål- og rammestyrelse af kommunernes gennemførelse af planerne. I denne plan kommer det til udtryk i rammerne for planperiodens indsats.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte beskyttelsesområde; men bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper, som forekommer i områderne. Natura 2000-planen har fokus på arealrelaterede indsats og rummer ikke indsatskrav vedrørende vandkvalitet, som sikres gennem vandplanlægningen, ligesom der heller ikke stilles konkrete krav til reduktion af kvælstofdeposition, som ligeledes reguleres ad anden vej, ikke mindst gennem husdyrgodkendelsesloven.

1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Denne plan vedtages i 2016 og erstatter Natura 2000-plan 2010-15, hvorefter kommunerne udarbejder bindende handleplaner med fokus på opgavefordelingen mellem myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatsen. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind. Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, heller ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

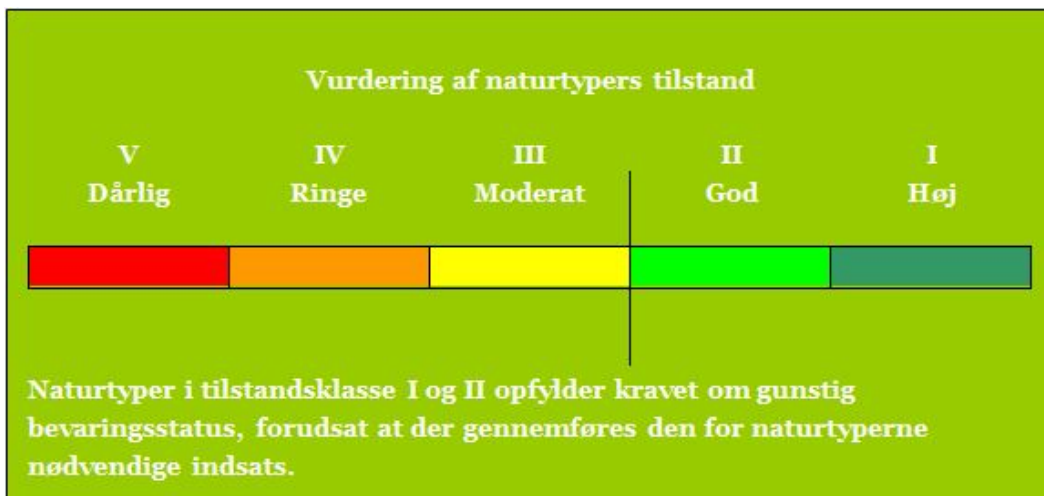
Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlag for handleplan, samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsats i området. Retningslinjer for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer, der er gældende til og med 2021, er indskrevet i Natura 2000-plan 2009-15 for området.

1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag, og der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper og nogle arter udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 815 af 27. juni 2007 med senere revisioner om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift har gunstig bevaringsstatus, mens der for naturtyper eller arters levesteder i tilstandsklasse III-V typisk skal gennemføres en større indledende forvaltningsindsats, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet på sigt.

Tilstandsklasser for naturtyper.

De enkelte parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses, hvilke tiltag der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arternes levesteder.

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af et habitatområde og et fuglebeskyttelsesområde. Mål og indsats for udpegningsgrundlaget for hhv. habitat- og fuglebeskyttelsesområdet gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegning.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper: Tør og våd hede, indlandsklitter samt kildevæld og lobeliesøer og levesteder for blank seglmos, hvepsevåge og rødrygget tornskade.

Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af disse og af en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Vrads Sande. Benbræk i overgangszonen i kanten af våd hede omkring Vrads Sande sø. Til højre, den omgivende indsande med tør hede-natur. Foto: Lasse Werling

Natura 2000-området har et areal på 5572 ha, hvoraf ca. $\frac{1}{4}$ er statsejede skovarealer. Afgrænsningen af området kan ses i basisanalysen eller på Naturstyrelsens hjemmeside. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H49 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F34. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figuren neden for er der angivet, hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Natura 2000-området ligger ved israndslinien fra sidste istid og er præget af sammenhængende nåleskovsplantager afbrudt af store, åbne hede og indsande-arealer, som udgør størstedelen af områdets lysåbne natur og som har høj naturkvalitet. Størstedelen af områdets natur er fredskovspligtige skovarealer, der ikke behandles i denne Natura 2000-plan. På ådalsskrænterne i den østlige del findes store arealer med gammel og meget naturrig løvskov. I landskabets lavninger og dalsystemer er der hængesæks-natur og højmoserester. I de udstrakte væld- og kærømråder i den nordlige del udspringer en række mindre vandløb, der samles og bliver til Salten Å.

I den sydlige del findes flere større søer, heraf mange klarvandede, kalk- og næringsfattige søer (lobeliesøer), og langt de fleste vandløb i området løber i udyrkede omgivelser og har generelt en god vandkvalitet. I kraft af sin størrelse og uforstyrrelighed rummer området velegnede levesteder for områdets udpegede fugle- og habitatarter.

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til fortsat sikring af levesteder for områdets udpegede arter samt sikring af en ekstensiv drift på de sammenhængende, lysåbne naturarealer for at forhindre tilgroning med høje urter og vedplanter.

Inden for området er der 4 større fredninger

En mere detaljeret områdebeskrivelse findes i basisanalysen.

Natura 2000-området ligger i Silkeborg, Ikast-Brande og Horsens Kommuner og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

2.1 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 49		
Naturtyper:	Visse-indlandsklit (2310)	Revling-indlandsklit (2320)
	Græs-indlandsklit (2330)	Lobeliesø (3110)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Enekrat (5130)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Højmoser* (7110)	Nedbrudt højmoser (7120)
	Hængesæk (7140)	Tørvelavning (7150)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Bøg på mor med kristtorn (9120)	Bøg på muld (9130)
	Ege-blandskov (9160)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemoser* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Bæklampret (1096)	Stor vandsalamander (1166)
	Damflagermus (1318)	Odder (1355)
	Blank seglmos (1393)	Gul stenbræk (1528)

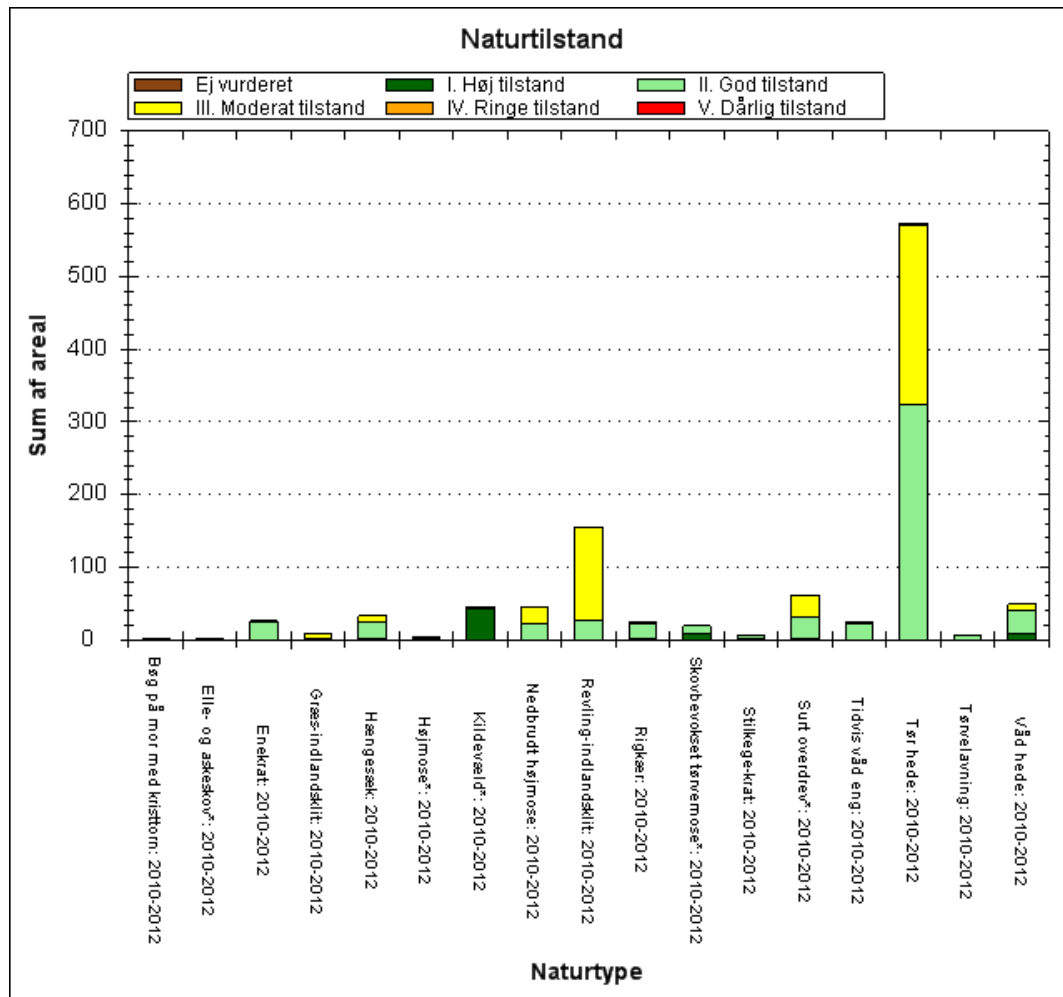
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 34		
Fugle:	Hvøpsevåge (Y)	Stor hornugle (Y)
	Natravn (Y)	Isfugl (Y)
	Sortspætte (Y)	Hedelærke (Y)
	Rødrygget tornskade (Y)	

Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Ved fuglearter: "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl. Udpegningsgrundlag for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur

Neden for er vist den vurderede tilstand for de af områdets naturtyper og levesteder for arter, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. Se basianalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

2.2.1 Terrestriske naturtyper arealfordeling og tilstand

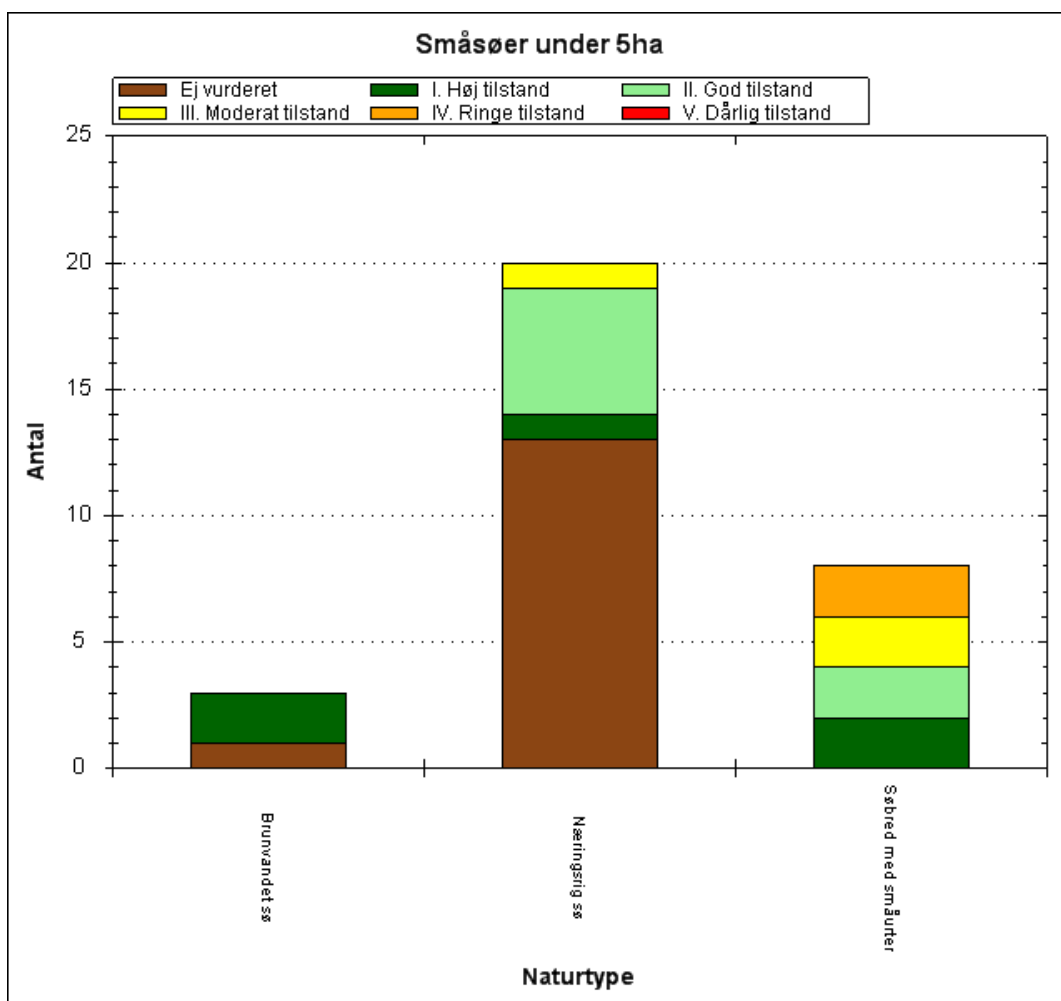
De kortlagte naturtyper areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basianalysen for området eller i MiljøGis. Her vises data for Natura 2000-basianalyserne, revideret december 2014. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2016-21, der er sendt i høring 19. december 2014 til 10. april 2015. Det er muligt at downloade alle data, der vises i MiljøGis, således at man kan arbejde med dem i egne IT-systemer.

Den arealmæssigt mest betydende, lysåbne natur udgøres af forskellige typer af heder og overdrev. Arealerne med indlandsklit (2320 og 2330) er overvejende i moderat tilstand. Årsagen er primært begyndende tilgroning. En mindre andel er i god tilstand. Arealet med våd hede (4010) er overvejende i god eller i høj tilstand. Årsagen er, at forekomsten af karakteristiske arter er høj, og at strukturen er god med relativ ringe grad af tilgroning. Godt halvdelen af arealet med tør hede (4030) er i god tilstand. Her er forekomsten af karakteristiske arter ligeledes høj. Dette kan i nogen grad tilskrives naturplejeindsats på dele af arealet. En fortsat moderat tilstand på over 200 ha af

naturtypearealet skyldes primært tilgroning med vedplanter og høje urter. Arealet med enekrat (5130) er i god eller høj tilstand. Årsagen er veludviklede naturtype-karakteristiske strukturer. På arealet med surt overdrev (6230) er mange af især de nykortlagte arealer påvirket af tidligere landbrugsdrift og nogle af manglende drift. Andelen af karakteristiske arter er derfor relativt lav og tilstanden derfor moderat. Ca. halvdelen af arealet er dog i god tilstand.

Af de forholdsvis små arealer med rigkær, tidvis våd eng, højmose og hængesæk er en stor andel i god tilstand på grund af intakt hydrologi. For delarealer med moderat naturtilstand er årsagen primært tilgroning. Unikt for området er det relativt store areal med kildevæld i høj naturtilstand. Årsagen er dels gode strukturer med høj grad af upåvirket, intakt hydrologi og god forekomst af karakteristiske arter.

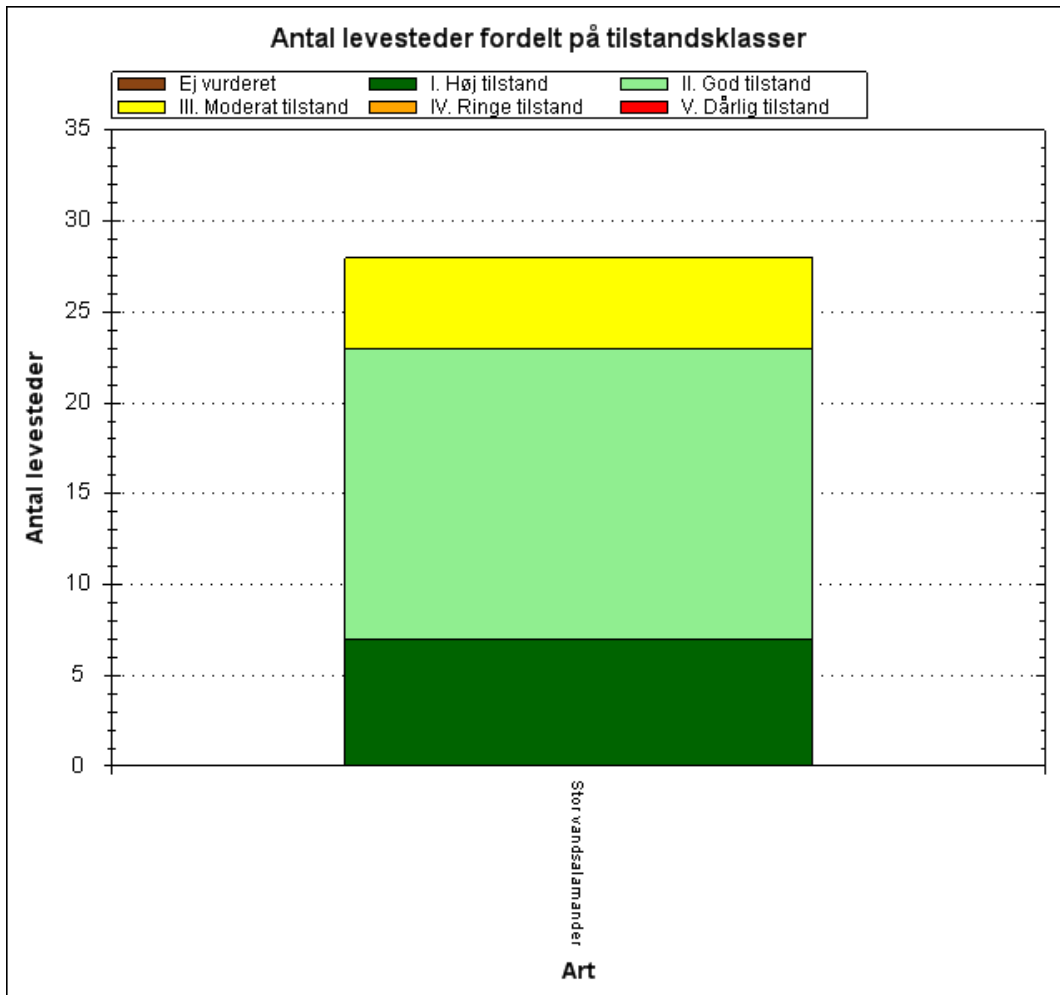
2.2.2 Sønaturtypers tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

Af områdets 32 kortlagte små søer er der foretaget beregning af naturtilstand på 17 søer. Hovedparten af de tilstandsvurderede små søer (12) er i god eller høj tilstand. De resterende 15 søer er udelukkende naturtype-identificeret i forbindelse med levestedskortlægningen af vandhulsarter. Der er derfor ikke foretaget beregning af naturtilstand for disse små søer.

2.2.3 Arts levesteders tilstand

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Der er inden for området kortlagt og tilstandsvurderet 27 mulige levesteder. Den helt overvejende andel af de kortlagte levesteder er i god eller høj tilstand og dermed vurderet som velegnede for arten. De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet som for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Truede naturtyper/arter
- Særligt danske ansvarsnaturtyper/arter.

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af den bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker udover den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og afspejler desuden en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades, herunder især at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Området udgør et stort naturområde med veludviklede natursammenhænge og med udbredte levesteder for områdets arter.

Områdets hedenatur og skovnatur opnår en god-høj naturtilstand samt kontinuitet og sammenhæng. Specielt naturtyperne indlandsklitter med lyng og revling, våd hede, tør hede, tørvelavning, kildevæld og bøg på mor med kristtorn, der i området udgør en stor arealandel, sikres og udvides, så de fortsat udgør et stort, sammenhængende areal. Det samlede areal med skovnaturtyper i fri dynamik forøges væsentligt.

Artsrige, sure overdrev, tidvis våd eng, rigkær og højmoser opnår god-høj naturtilstand og prioriteres højt. Det samme gælder kildevæld, der er potentielle levesteder for den truede blomsterplante gul stenbræk og for det sjældne mos blank seglmos.

De våde naturtyper, der er knyttet til de lavtliggende arealer og til ådalene og deres vandløb og søer, sikres god-høj naturtilstand, og vandløbene sikres kontinuitet og høj grad af naturlig dynamik. Dette forudsætter en god vandkvalitet. Specielt sikres områdets lobeliesøer en fortsat høj naturtilstand.

I området sikres der gode, sammenhængende levesteder og yngleområder for de dyr og fugle, der er på udpegningsgrundlaget for området (bæklampret, stor vandsalamander, damflagermus og odder – samt ynglefuglene hvepsevåge, stor hornugle, isfugl, sortspætte, hedelærke og rødrygget tornskade og natravn).

Områdets økologiske integritet sikres i form af en - for den enkelte naturtype - hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning:

I dette Natura 2000-område er det et særligt nationalt ansvar at sikre de væsentlige forekomster af en række naturtyper, da området indeholder over 5 % af det samlede areal af disse naturtyper inden for Natura 2000-områderne i den kontinentale biogeografiske region. Dette gælder for revling- og græs-indlandsklitter (2320 og 2330), våd og tør hede (4010 og 4030), enekrat (5130), hængesæk (7140), tørvelavning (7150), kildevæld (7220) og bøg på mor med kristtorn (9120).

Våd og tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, aktiv højmoser og rigkær betragtes som truede naturtyper, da de på nationalt og kontinentalt biogeografisk niveau har haft en stor tilbagegang og er i ugunstig bevaringsstatus. Desuden er det et særligt ansvar at sikre levesteder for damflagermus, der er national ansvarsart.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Konkrete målsætninger

Naturtyper og arter skal på sigt opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne hvepsevåge, natravn, sortspætte, stor hornugle, rødrygget tornskade, isfugl og hedelærke som ynglefugle sikres eller øges, således at der er

tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Blandt de naturtyper, der danner udpegningsgrundlag for Natura 2000-området, er naturtyperne surt overdrev, kildevæld, højmose samt skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov prioriterede i habitatdirektivet, og de skal derfor tilgodeses ved modstridende interesser med andre naturtyper og arter. Bortset fra kildevæld er disse naturtyper også truede i Danmark.

Især øgning af arealerne med højmose, hængesæk og rigkær kan måske betyde en mindre indskrænkning af habitattyperne skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov, som er opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne enge og moser. EU-kommissionen har meldt ud, at hensynet til højmoser og hængesække prioriteres i forhold til skovbevokset tørvemose, der har udviklet sig på grund af afvanding og tilgroning af en tidligere højmose eller tilgroning af hængesæk. For rigkærenes vedkommende prioriteres hensynet til at genskabe større, sammenhængende arealer de steder, hvor der er tale om unge birke- og ellesumpe, som enten er plantede eller opstået ved tilgroning af tidligere lysåben natur. Bortset fra i potentielle højmoser (hængesække af tørvemoser) skal gamle eller veludviklede forekomster af elle- og askeskov og skovbevoksede tørvemoser som hovedregel bevares.

Rydning af skovbevokset tørvemose eller elle- og askeskov med henblik på genskabelse af rigkær kan ske under forudsætning af, at det samlede areal af skovnaturtyperne opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Udvidelse af arealet med aktiv højmose prioriteres på bekostning af nedbrudt højmose, jf. EU-kommissionens udmelding.

Udvidelse af arealet med våd hede ved at genetablere gunstig hydrologi vil lokalt kunne ske på bekostning af tilstødende arealer med tør hede. Reduktionen af arealet med tør hede kan ske under forudsætning af, at arealet af naturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau, og dette krav vurderes at kunne opfyldes inden for Natura 2000-området ved udvidelse af tør hede andre steder.

Naturlig dynamisk tilgroning med stilkege-krat kan foregå på arealer med tør hede og surt overdrev, hvis arealet i en periode er uden drift. På meget begrænsede, udpegede overdrevs- og hedearealer, der ikke er i god-høj naturtilstand, kan det vælges, at lade den naturlige succession mod egekrat reducere arealet af hede eller surt overdrev.

Reduktionen af arealet med tør hede kan ske under forudsætning af, at arealet af naturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau, hvilket forventes at kunne overholdes ved udvidelse af tør hede og sure overdrev andre steder inden for området.

For at sikre en gunstig bevaringsstatus for bæklampret samt de øvrige vandløbstilknyttede organismer og for at skabe kontinuitet for vandløbsnaturen, prioriteres det at fjerne spærringer i vandløb. Opstemninger i vandløb har i området ført til dannelse af mindre forekomster af næringsrige og brunvandede søer. Hensynet til at genskabe ubrudt kontinuitet i vandløb med god-høj naturtilstand prioriteres i forhold til de mindre forekomster af sønaturtyperne, der ofte har begrænset naturkvalitet på grund af gennemstrømmende vand og udsatte fisk. Fjernelse af

opstemninger med reduktion af søarealet kan ske under forudsætning af, at arealet af naturtyperne opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
4. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
5. Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.

6. For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
7. Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Områdespecifikke retningslinjer

1. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne indlandsklit, tør hede og tidvis våd eng med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
2. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særligt opmærksomme på naturtyperne indlandsklitter med lyng og revling samt med græs, våd hede, tør hede, enekrat, hængesæk, tørvelavning, kildevæld og bøg på mor med kristtorn og særligt opmærksomme på arten blank seglmos, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

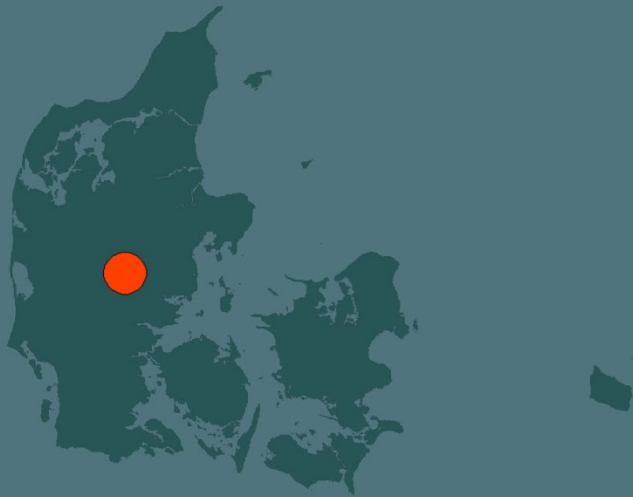
Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Rødrygget tornskade yngler i området. Arten er afhængig af lysåbne naturarealer med spredt buskvegetation.
Foto: Peter Bundgaard Jensen

Højmose i Langkær i Velling skov. Naturindholdet søges nu forbedret ved genopretning af mosens hydrologi.
Foto: Henriette Bjerregaard

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00
www.nst.dk